

- зміни структури експорту промислової продукції із перевагою у ній продукції з високим рівнем доданої вартості;
- сприяння рухові акціонерного капіталу в інноваційну сферу, як у національному, так і в міжнародному масштабі;
- державної підтримки венчурного підприємництва (орієнтація на венчурне фінансування, яке в найбільшій мірі сприяє скороченню робочих місць у великих промислових компаніях, диверсифікованості останніх і рівнобіжне утворення дрібних і середніх самостійних компаній, які виходять на ринок нових технологій для виробництва конкурентоздатної продукції. Тим самим прискорюється і самоорганізується процес реструктуризації економіки, у результаті якого утворюється значна кількість робочих місць, на яких виробляються товари і послуги із значною доданою вартістю);
- залучення значного за обсягом приватного капіталу в науково-технічну сферу;
- збільшення в обігу на фондовому ринку частки цінних паперів, що випущені малими високотехнологічними компаніями;
- включення України в глобальний науково-технологічний розвиток, що сприятиме масштабному залученню фінансових і кадрових ресурсів у технологічний розвиток економіки, збільшенню обороту зовнішньої торгівлі високотехнологічною продукцією та технологіями;
- набуття принципової ваги для прориву українських товарів і технологій на світовий ринок патентування винаходів і знаків для товарів та послуг вітчизняних розробників у розвинених країнах світу;
- патентування за кордоном і збереження прав на інтелектуальну власність за українськими винахідниками і виробниками;
- пільгового оподаткування коштів виробничих підприємств, спрямованих на освоєння високих технологій, а також витрат на наукові дослідження і розробки;

- пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності, особливо на початкових стадіях освоєння ними нових технологій і організації випуску нової продукції;
- запровадження пільгового режиму амортизаційних відрахувань та інвестиційного кредиту – зменшення податку на прибуток на певну частину загальної вартості інвестицій в устаткування (особливо на стадії модернізації підприємства).

Список використаних джерел

1. Abramovitz. M. Resource and Output Trends in United States Science 1870//Papers and PROCEEDINGS OF THE American economic association /.1956,Май, Vol.46.
2. Solow R.M. On Theories of Unemployment //American Economic Review.– 1980.–№70.– P.1–12.
3. Кондратьев Н.Д. Большие циклы экономической конъюнктуры // Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения. Избранные труды / Сост. Яковец Ю.В. – М.: Экономика, 2002, с. 341–401.
4. Schumpeter J.A. Business Cycles. – N.-Y.: McGraw–Hill Book Company, 1939.,–p.–5–49.
5. Анчишкин А.И. Наука–Техника–Экономика.– М.: Экономика, 1986., с.143–320.
6. Глазьев С.Ю. Теория долгосрочного технико–экономического развития. – М.: ВлаДар, 1993. – с.61.
7. Глазьев С.Ю. Экономическая теория технического развития. – М.: Наука, 1990 – с.49.
8. Глазьев С.Ю. Теория долгосрочного технико–экономического развития. – М.: ВлаДар, 1993. – с.106–111.
9. Иноземцев В.Л. Теория постиндустриального общества как методологическая парадигма российского обществоведения// Вопросы философии. – 1977. №10. –с. 36
10. The Ukraine Competitiveness Report 2011, 2011 World Economic Forum, wef.org.su

С. РОМАНЮК

Аналіз динаміки регіональних факторів економічного розвитку із застосуванням декомпозиційної моделі

У статті проаналізований вплив основних регіональних факторів економічного розвитку регіонів України за період 2001 – 2010 рр. на зміну частки валової доданої вартості (ВДВ) кожного з регіонів у загальноукраїнському показнику сукупного ВДВ з використанням декомпозиційної моделі. Це дало можливість згрупувати регіони за результативністю дії регіональних компонент розвитку.

Ключові слова: регіональні фактори, продуктивність праці, зайнятість, населення, економічно активне населення, декомпозиційна модель.

В статье проанализировано влияние основных региональных факторов экономического развития регионов Украины за период 2001 – 2010 гг. на смену части валовой добавленной стоимости (ВДВ) каждого из регионов в общеукраинском показателе совокупного ВДВ с использованием декомпозиционной модели. Это дало возможность сгруппировать регионы за результативностью действия региональных компонент развития.

Ключевые слова: региональные факторы, производительность труда, занятость, население, экономически активное население

Постановка проблеми. Економічне зростання в регіоні є результатом впливу взаємозалежних факторів розвитку – географічних, продуктивності, використання фізичного та людського капіталу, інфраструктури та ряду інших. Вони можуть посилювати або нейтралізувати один одного, а відтак, визначати результативність розвитку регіонів в цілому, що відображається у зміні часток ВДВ останніх у загальнонаціональному показнику ВДВ. Важливим уявляється оцінка кожного з основних регіональних факторів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В працях українських науковців З.С. Варналія, Е.М.Лібанової, І.О.Луїної Н.А.Мікули, Ю.Д.Радіонова та інших досліджуються різноманітні чинники регіонального зростання, причини, що впливають на динаміку окремих соціальних та економічних показників. Проте актуальним залишається аналіз взаємозв'язку впливу регіональних факторів економічного розвитку на формування результату національного зростання.

Метою статті є аналіз основних факторів регіонального розвитку за період 2001 – 2010 рр. з використанням декомпозиційної моделі.

Викладення основного матеріалу.

Окрім загальнонаціональних факторів, що формують однакові для усіх регіонів умови розвитку, в кожному з них діють чинники, що визначають характер економічної динаміки. Найбільш вагомими, при інших рівних умовах, є такі регіональні фактори, як чисельність населення, продуктивність (ВДВ на одного зайнятого), зайнятість (яка відображає ефективність регіонального ринку праці), наявність економічно активного населення (що дає уявлення про потенціал населення в регіоні у працездатному віці), а також частка економічно активного населення у населенні регіону в цілому (що характеризує вплив вікової структури населення на зміни у регіональному ринку праці).

В даному дослідженні здійснена спроба виявити вплив цих п'яти регіональних факторів на зміну частки ВДВ кожного регіону у загальнонаціональному показнику ВДВ за період 2001 – 2010 рр. із застосуванням декомпозиційної моделі [1].

Методика декомпозиції факторів зростання полягає у наступному.

Співставлення відносних показників приросту ВДВ регіону та приросту національного показника ВДВ за певний період виражається через добуток відношень відповідних відносних значень приростів регіонального та національного показників: продуктивності праці, зайнятості, співвідношення зайнятих та економічно активного населення, співвідношення економічно активного населення та населення працездатного віку, чисельності населення.

Загальний вид рівняння має такий вигляд:

$$DGDPi:DGDPo=(DGPPEi:DGPPEo) \times (DEi:DEo) \times (DEAi:DEAo) \times (DLFi:DLFo) \times (DPi:DPo) \quad (1)$$

де,

DGDPi – відносний приріст ВДВ регіону і

DGDPo – відносний приріст ВДВ країни

DGPPEi – відносний приріст ВДВ на одного зайнятого в регіоні і

DGPPEo – відносний приріст ВДВ на одного зайнятого в країні

DEi – відносний приріст рівня зайнятості в регіоні і

DEo – відносний приріст рівня зайнятості в країні

DEAi – відносний приріст рівня економічно активного населення регіону і

DEAo – відносний приріст рівня економічно активного населення країни

DLFi – відносний приріст частки населення працездатного віку регіону і

DLFo – відносний приріст частки населення працездатного віку в країні

Dpi – відносний приріст населення в регіоні і

Dpo – відносний приріст населення в країні

Рівень зайнятості населення регіону, країни визначається як відношення кількості зайнятих до чисельності економічно – активного населення регіону, країни;

рівень економічно активного населення регіону, країни визначається як відношення чисельності економічно активного населення до чисельності населення працездатного віку регіону, країни;

рівень населення працездатного віку регіону, країни визначається як відношення чисельності населення працездатного віку до загальної чисельності населення регіону, країни.

Логарифмування даного рівняння дає можливість отримання числових значень, що характеризують вплив (позитивний чи негативний) кожного з п'яти визначених регіональних факторів економічного зростання на зміни регіональної частки ВДВ у загальнонаціональному показнику ВДВ.

Наведена модель базується на тому, що регіональне економічне зростання залежить не тільки від загальнонаціональних умов (хоча зрозуміло, що існуючі в країні несприятливі умови знижують можливість динамічного розвитку у всіх регіонах), але й від регіональної продуктивності, ефект якої підсилюється, коли одночасно зростає зайнятість населення. Також важливу роль у динамічному розвитку регіону відіграють і ринки праці, особливо при одночасному зростанні як попиту на робочу силу, так і її пропозиції. Загальне збільшення чисельності населення також є чинником позитивної регіональної динаміки.

Розрахунки, здійснені на основі рівняння (1), дозволяють згрупувати регіони за впливом динаміки п'яти визначених факторів розвитку на зміну частки регіонального ВДВ у загальнонаціональному показнику.

До першої групи регіонів (табл. 1), які збільшили протягом 2001 – 2010 років частку ВДВ у загальноукраїнському показнику віднесені дев'ять адміністративно – територіальних одиниць. Визначальними факторами цього підвищення для Автономної Республіки Крим, Київської, Полтавської, Черкаської областей та м. Києва були висока динаміка приросту

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

ту продуктивності праці та однієї із динамічних складових, економічно активного чи працездатного віку, а також динаміка зміни кількості населення. що характеризує зміну структури населення: – зайнятого,

Таблиця 1. Група регіонів, частка ВДВ яких у загальнонаціональному показнику збільшилася через вплив регіональних факторів

Різниця логарифмованих значень регіону та країни виражена у %	
Автономна Республіка Крим	
Кількість наявного населення	2,19
Продуктивність праці	10,25
Рівень зайнятості	-2,76
Рівень економічної активності	-0,29
Рівень вікової активності	-1,28
Житомирська область	
Кількість наявного населення	-2,58
Продуктивність праці	0,38
Рівень зайнятості	1,02
Рівень економічної активності	8,96
Рівень вікової активності	0,52
Закарпатська область	
Кількість наявного населення	4,83
Продуктивність праці	-10,32
Рівень зайнятості	1,64
Рівень економічної активності	9,25
Рівень вікової активності	-0,11
Київська область	
Кількість наявного населення	-0,52
Продуктивність праці	5,70
Рівень зайнятості	1,73
Рівень економічної активності	0,12
Рівень вікової активності	0,18
Полтавська область	
Кількість наявного населення	-3,43
Продуктивність праці	10,62
Рівень зайнятості	-5,20
Рівень економічної активності	1,38
Рівень вікової активності	1,89
Тернопільська область	
Кількість наявного населення	0,47
Продуктивність праці	-2,17
Рівень зайнятості	4,48
Рівень економічної активності	5,14
Рівень вікової активності	1,03
Черкаська область	
Кількість наявного населення	-3,04
Продуктивність праці	19,28
Рівень зайнятості	-1,69
Рівень економічної активності	2,46
Рівень вікової активності	2,09
м. Київ	
Кількість наявного населення	12,40
Продуктивність праці	15,22
Рівень зайнятості	-2,83
Рівень економічної активності	1,82
Рівень вікової активності	-3,15
м. Севастополь	
Кількість наявного населення	-5,23
Продуктивність праці	-20,55
Рівень зайнятості	-2,21
Рівень економічної активності	38,88
Рівень вікової активності	8,10

Розраховано автором за [2,3]

Для Житомирської, Закарпатської, Тернопільської областей та м. Севастополя регіональними факторами, що забезпечили приріст у загальному показнику ВДВ була одночасна наявність зростання мінімум двох динамічних складових, що характеризують зміни в структурі населення.

Для прикладу наведена діаграма, побудована на розрахованих регіональних чинниках, яка демонструє вплив кожного з них на зростання частки ВДВ у загальнонаціональному показнику в Автономній Республіці Крим (рис. 1).

Головним фактором для Автономії у збільшенні її частки у 2010 році порівняно із 2001 роком стала позитивна динаміка змін зростання продуктивності за показником ВДВ на одного працюючого (+ 10,25 пунктів) та змін у чисельності на-

селення (+2,19), які сумарно перевищили фактори, що впливали на зменшення цієї частки – зміни у рівні зайнятості населення, рівня економічного активного населення та рівня населення працездатного віку відносно загальнонаціональних показників – відповідно -2,76, -0,29 та -1,28 пунктів.

До другої групи регіонів, частка яких практично не змінилася (або змінилася незначно) у загальноукраїнському показнику ВДВ віднесено 4 регіони (табл.2).

У двох із них – Волинської та Харківської областей – позитивні регіональні показники приросту у продуктивності праці і незначна позитивна динаміка приросту населення та зайнятих нівелювалися від'ємними динамічними показниками рівня економічно активного населення. В Миколаїв-

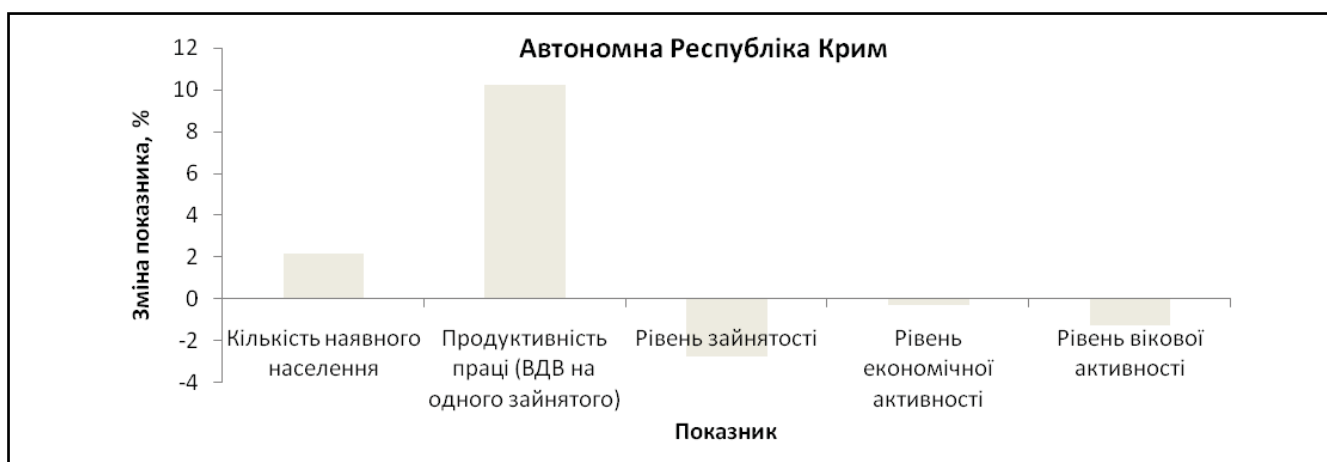

Рисунок 1. Динаміка змін регіональних факторів, що вплинули на збільшення частки ВДВ Автономної Республіки Крим у загальнонаціональному показнику у 2010 році порівняно з 2001 роком.

Таблиця 2. Регіони, частка ВДВ яких у загальнонаціональному показнику змінилась незначно через дію регіональних факторів

	Різниця логарифмованих значень регіону та країни виражена у %)
Волинська область	
Кількість наявного населення	3,46
Продуктивність праці	14,85
Рівень зайнятості	-2,62
Рівень економічної активності	-14,06
Рівень вікової активності	-0,37
Миколаївська область	
Кількість наявного населення	-0,95
Продуктивність праці	-2,58
Рівень зайнятості	0,21
Рівень економічної активності	1,30
Рівень вікової активності	0,48
Харківська область	
Кількість наявного населення	0,09
Продуктивність праці	3,54
Рівень зайнятості	1,81
Рівень економічної активності	-4,47
Рівень вікової активності	0,25
Чернівецька область	
Кількість наявного населення	3,68
Продуктивність праці	-23,56
Рівень зайнятості	7,72
Рівень економічної активності	10,64
Рівень вікової активності	0,70

Розраховано автором за [2,3]

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

Таблиця 3. Регіони які скоротили частку ВДВ у загальнонаціональному показнику через вплив регіональних факторів у 2010 р. порівняно з 2001 р.

	Різниця логарифмованих значень регіону та країни, %
Вінницька область	
Кількість наявного населення	-1,99
Продуктивність праці	10,53
Рівень зайнятості	-3,93
Рівень економічної активності	-10,58
Рівень вікової активності	1,13
Дніпропетровська область	
Кількість наявного населення	-0,99
Продуктивність праці	-6,61
Рівень зайнятості	-1,57
Рівень економічної активності	-0,60
Рівень вікової активності	-0,93
Донецька область	
Кількість наявного населення	-3,10
Продуктивність праці	-9,97
Рівень зайнятості	-1,16
Рівень економічної активності	-0,75
Рівень вікової активності	-1,05
Запорізька область	
Кількість наявного населення	-1,16
Продуктивність праці	-12,64
Рівень зайнятості	0,30
Рівень економічної активності	1,05
Рівень вікової активності	-0,06
Івано-Франківська область	
Кількість наявного населення	3,55
Продуктивність праці	-10,47
Рівень зайнятості	1,88
Рівень економічної активності	-7,13
Рівень вікової активності	0,49
Кіровоградська область	
Кількість наявного населення	-5,80
Продуктивність праці	-5,17
Рівень зайнятості	3,92
Рівень економічної активності	-0,36
Рівень вікової активності	1,46
Луганська область	
Кількість наявного населення	-4,85
Продуктивність праці	-19,43
Рівень зайнятості	3,51
Рівень економічної активності	4,15
Рівень вікової активності	-0,13
Львівська область	
Кількість наявного населення	2,54
Продуктивність праці	-3,67
Рівень зайнятості	2,07
Рівень економічної активності	-4,74
Рівень вікової активності	0,28
Одеська область	
Кількість наявного населення	2,40
Продуктивність праці	-1,48
Рівень зайнятості	0,52
Рівень економічної активності	-2,39
Рівень вікової активності	-0,92
Рівненська область	
Кількість наявного населення	3,92
Продуктивність праці	-11,61
Рівень зайнятості	-5,18
Рівень економічної активності	6,97
Рівень вікової активності	-0,46
Сумська область	
Кількість наявного населення	-5,53
Продуктивність праці	-25,96
Рівень зайнятості	3,70
Рівень економічної активності	-0,39
Рівень вікової активності	2,69
Херсонська область	
Кількість наявного населення	-1,98
Продуктивність праці	-11,80
Рівень зайнятості	1,86
Рівень економічної активності	3,23
Рівень вікової активності	0,07
Хмельницька область	
Кількість наявного населення	-1,83
Продуктивність праці	-8,60
Рівень зайнятості	0,91
Рівень економічної активності	0,01
Рівень вікової активності	1,63
Чернігівська область	
Кількість наявного населення	-6,87
Продуктивність праці	-6,70
Рівень зайнятості	-1,76
Рівень економічної активності	-1,14
Рівень вікової активності	2,05

Розраховано автором за [2,3]

Рисунок 2. Показники, що вплинули на зниження частки Донецької області у загальнонаціональному показнику ВДВ, 2001 - 2010рр.

ській та Чернівецькій областях, навпаки, негативні показники зростання продуктивності праці практично компенсувалися позитивною динамікою змін зайнятості та економічно активного населення.

До третьої групи віднесені 14 регіонів (табл.3), частка яких помітно скоротилася у загальнонаціональному показнику ВДВ.

Три регіони – Донецька, Дніпропетровська, Запорізька області зменшили її за «класичними» ознаками, оскільки динаміка змін усіх регіональних складових виявилася у досліджуваний період від'ємною. До цієї ж групи можна віднести і Чернігівську область, у якій чотири з п'яти факторів також мали від'ємне значення. Як приклад, наведемо динаміку показників змін регіональних факторів на зменшення частки Донецької області у загальнонаціональному показнику ВДВ (рис.2).

У дев'яти регіонах – Івано-Франківській, Сумській, Херсонській, Луганській, Рівненській, Одеській, Хмельницькій, Львівській, та Кіровоградській областей, крім від'ємної динаміки приросту продуктивності праці, як мінімум – ще один, що характеризує динамічні зміни у структурі населення. Це і визначило загальне скорочення частки ВДВ.

До цієї групи віднесена і Вінницька область, у якій при позитивній динаміці приросту продуктивності праці два показ-

ники – динаміки змін структури населення, а також зміни динаміки скорочення самого населення визначили сукупний від'ємний результат регіональних факторів у зменшенні частки ВДВ регіону за досліджуваний період.

Дану методичку можна застосовувати і на внутрішньорегіональному рівні за наявності статистичних даних щодо показників зайнятості, частки економічно активного населення та частки населення працездатного віку.

Таким чином, при інших рівних умовах, зростання економічної продуктивності на території та позитивної динаміки показників, що характеризують наявні і потенційні можливості розвитку ринку праці по відношенню до аналогічних національних показників, є ознакою зростаючої регіональної динаміки розвитку і, відповідно є чинниками збільшення частки регіонального ВДВ у загальнонаціональному показнику.

Список використаних джерел

1. Spiezia V. and S.Weiler (2007), 'Understanding Regional Growth', The Review of Regional Studies Vol.37, No 3, pp. 344–366.
2. Валовий регіональний продукт за 2010 рік: [стат. зб.; Держслужба статистики України]. – К., 2012. – 161с.
3. Регіони України: [стат. зб.; Держслужба статистики України]. – К., 2011. – Ч.1. – 363с.